

СТАТИСТИЧНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МОЛОКОПЕРЕРОБНОЇ ГАЛУЗІ

© 2017 ЧУГАЄВСЬКА С. В.

УДК 330.341.1:637.1

Чугаєвська С. В. Статистичні засади інноваційної активності підприємств молокопереробної галузі

У статті проаналізовано статистичні показники інноваційної активності молокопереробних підприємств України та визначено основні пріоритетні напрями покращення даних процесів у галузі. Наголошено, що стратегічним напрямом їх розвитку є відповідність молочної продукції міжнародним стандартам та поліпшення матеріально-технічної бази на інноваційній основі. Робота містить статистичний аналіз обсягів виробництва продукції на молочно-заводах України, чисельності інноваційно активних підприємств галузі, розмірів витрат і джерел їх фінансування (2010–2015 рр.). Враховуючи високі темпи інфляції протягом останніх років та з метою проведення більш точного порівняння, визначено показник величини інноваційних витрат у розрахунку на одне інноваційно активне підприємство галузі у млн грн, у порівнянних цінах 2010 р. та в доларах США. Зроблено висновок, що подальший розвиток підприємств має відбуватися на інвестиційно-інноваційній основі. Це можливо за умови вдосконалення податкових, фінансових та інституційних механізмів управління. Необхідно і надалі використовувати досвід країн ЄС щодо проведення економічних реформ, результатом чого має стати створення сприятливого інвестиційного клімату в державі в цілому та в галузі зокрема.

Ключові слова: інновація, інноваційна діяльність, інноваційна активність, молокопереробна галузь.

Табл.: 4. **Бібл.:** 15.

Чугаєвська Світлана Володимирівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри аналізу і статистики ім. І. В. Поповича, Житомирський національний агроекологічний університет (Старий бульвар, 7, Житомир, 10008, Україна)

E-mail: Schugaevskaya@ukr.net

УДК 330.341.1:637.1

UDC 330.341.1:637.1

Чугаєвская С. В. Статистические основы инновационной активности предприятий молокоперерабатывающей отрасли

В статье проанализированы статистические показатели инновационной активности молокоперерабатывающих предприятий Украины и определены основные приоритетные направления улучшения данных процессов в отрасли. Указано, что стратегическим направлением их развития является соответствие молочной продукции международным стандартам и улучшение материально-технической базы на инновационной основе. Работа содержит статистический анализ объемов производства продукции на молокозаводах Украины, количества инновационно активных предприятий отрасли, размеров расходов и источников их финансирования (2010–2015 гг.). Учитывая высокие темпы инфляции за последние годы, а также с целью проведения более точного сравнения, определен показатель величины инновационных расходов в расчете на одно инновационно активное предприятие отрасли в млн грн, в сравнительных ценах 2010 г. и в долларах США. Сделан вывод, что дальнейшее развитие предприятий должно происходить на инвестиционно-инновационной основе. Это возможно при условии совершенствования налоговых, финансовых и институциональных механизмов управления. Необходимо и в дальнейшем использовать опыт стран ЕС касательно проведения экономических реформ, результатом чего должно стать создание благоприятного инвестиционного климата в государстве в целом и в отрасли в частности.

Ключевые слова: инновация, инновационная деятельность, инновационная активность, молокоперерабатывающая отрасль.

Табл.: 4. **Библ.:** 15.

Чугаєвская Светлана Владимировна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры анализа и статистики им. И. В. Поповича, Житомирский национальный агроэкологический университет (Старый бульвар, 7, Житомир, 10008, Украина)

E-mail: Schugaevskaya@ukr.net

Chugaievskaya S. V. The Statistical Foundations for the Innovation Activity of Enterprises in the Dairy Industry Sector

The article analyzes the statistical indicators of the innovation activity of Ukrainian dairy processing enterprises and identifies the main priority areas for improving these processes in the sector. It has been indicated that the strategic direction for their development is the conformity of dairy products with the international standards and improvement of the material-technical base on the basis of innovation. The publication contains a statistical analysis of production volumes in the dairy plants of Ukraine, the number of active in terms of innovation enterprises in the sector, costs and sources of financing them (2010-2015). Given the high rate of inflation in recent years, and with a view to a more accurate comparison, the indicator of the value of innovation costs per one innovation enterprise in the sector has been determined in millions Ukrainian hryvnias, in the comparative prices in 2010, and in the US dollars. It has been concluded that further development of enterprises should take place on the investment and innovation basis. This is possible with the improvement of fiscal, financial, and institutional mechanisms of management. The experience of the EU Member States with regard to economic reforms should continue to be used, leading to the creation of a favorable investment climate in the State in general, and in the industry sector in particular.

Keywords: innovation, innovation activity, innovation performance, dairy industry sector.

Tbl.: 4. **Bibl.:** 15.

Chugaievskaya Svitlana V. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Analysis and Statistics named after I. V. Popovych, Zhytomyr national agroecological university (7 Staryi bulvar, Zhytomyr, 10008, Ukraine)

E-mail: Schugaevskaya@ukr.net

Стратегічний напрям розвитку української економіки відповідно до європейських стандартів, ефективність функціонування молокопереробних підприємств визначається впливом як умов господарювання, організаційної структури, методів керування, матеріально-технічної бази, фінансового забезпечення, так і введенням у виробництво менш енергоємних, екологічно чистих і безпечних для споживання видів

продукції. Актуальною є необхідність формування економічних передумов для реалізації стратегії розвитку молокопереробної галузі на інноваційній основі з метою відповідності орієнтирів вітчизняної аграрної політики щодо досвіду розвинутих країн світу.

Проблемам управління інноваційною діяльністю продовольчих галузей та окремих підприємств присвячені наукові праці вітчизняних вчених: В. Г. Андрійчука,

П. С. Березівського, О. І. Даций, В. Н. Зимовця, М. В. Зубець, М. М. Ільчука, І. О. Крюкової, Ю. О. Лупенка, В. Я. Месель-Веселяка, В. І. Покотилової, В. В. Рассохи, П. Т. Саблука, Н. Силантьєвої, О. М. Шпичака та ін. [3; 4; 6–8; 10; 12]. Ними доведено необхідність інституціональних перетворень в аграрному виробництві, досліджено особливості інноваційно-інвестиційної політики та теоретико-методологічні аспекти управління інноваційною діяльністю в аграрній галузі на загальнодержавному рівні. Однак недостатньо розробленими залишаються механізми управління інноваційною діяльністю молочної галузі, враховуючи низьку інноваційну активність молокопереробних підприємств.

Мета статті – проаналізувати показники інноваційної активності молокопереробних підприємств України та визначити основні пріоритетні напрями покращення даних процесів у галузі.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні засади вирішення проблеми активізації інноваційних процесів у молокопереробній галузі. *Об'єктом* дослідження став процес інноваційної діяльності молокопереробних підприємств України, детальний аналіз розміру інноваційних витрат, джерел фінансування інноваційної діяльності даної галузі та обсягів реалізованої інноваційної молокопродукції. У ході дослідження було використані такі *методи*: аналізу і синтезу – при дослідженні показників виробництва, розміру інноваційних витрат і динаміки обсягів реалізації інноваційної молочної продукції; монографічний – при дослідженні інституціональних аспектів інноваційних процесів в аграрному виробництві; розрахунково-конструктивний – під час визначення зведених і середніх показників обсягів фінансування інноваційної діяльності галузі.

Молокопереробна галузь України, до якої відносять маслоробний, сироробний, молочноконсервний напрями та виробництво продукції з незбираного молока, на даний час є однією із провідних і найбільш прибуткових галузей у структурі харчової індустрії держави. Високі показники ефективності підприємств даної галузі вимагають налагодження постійної роботи над покращенням якості продукції, оптимізацією цінової політики та стабільних взаємозв'язків із постачальниками молочної сировини, щоб не втратити своїх позицій на ринку продовольчої продукції в сучасних, досить складних, соціально-економічних умовах.

Слід зазначити, що стабільна робота молокопереробних підприємств тісно пов'язана з ефективними показниками виробництва молока на фермах і в особистих селянських господарствах, а готова продукція виступає сировинною складовою для харчової промисловості (соуси, кондитерські вироби, майонез тощо). Значення показників обсягів виробництва основних видів вітчизняної молочної продукції зумовлені як політичними, так і соціально-економічними факторами (*табл. 1*).

Зокрема, виробництво рідкого обробленого молока збільшено з 801,0 тис. т у 2010 р. до 970,0 тис. т у 2015 р., тобто на 169,0 тис. т (21,1%) більше. Обсяги виробленого вершкового масла також мають тенденцію до зростання – від 79,5 тис. т у 2010 р. до 102,0 тис. т у 2015 р., тобто на 22,5 тис. т (28,3%) більше. Водночас обсяги виробництва йогуртів та інших несквашених продуктів впродовж останніх п'яти років залишаються майже без змін. Якщо у 2010 р. даної продукції було вироблено 479,0 тис. т, то у 2015 р. – 426,0 тис. т, або на 53,0 тис. т (1,3%) менше. Слід зазначити, що всі вищеперераховані види продукції споживаються здебільшого на внутрішньому ринку.

Починаючи з 2014 р., у зв'язку з політичною кризою, призупинено експорт українських сирів до РФ, значний відсоток яких раніше споживався на даному ринку. У жовтні 2014 р. санітарна служба Російської Федерації ввела заборону на поставки в країну всієї сирної продукції українського виробництва з причини «виявлення численних порушень вимог законодавства в галузі захисту прав споживачів» [11], у результаті чого обсяги виробництва нежирних і жирних сирів в Україні було зменшено відповідно з 78,5 і 207,0 тис. т у 2010 р. до 67,8 та 124,0 тис. т у 2015 р., тобто на 13,6 і 40% відповідно. Таким чином, спостерігається досить суперечлива ситуація: виробничі напрями, спрямовані на внутрішній ринок, нарощують свої обсяги, а експортоорієнтовані напрями переживають кризову ситуацію. На наш погляд, це пов'язано з неготовністю підприємств експортувати вітчизняну молокопродукцію в країни ЄС та дальнього зарубіжжя, із застарілими технологіями, високою енергозатратністю, вмістом у готовій продукції великої кількості домішок і барвників, які є забороненими в розвинутих країнах світу, тобто низькою їх інноваційною активністю.

На думку Д. Г. Черевка, основними чинниками, які стримують розвиток експортного потенціалу та вихід

Таблиця 1

Виробництво основних видів продукції на молокопереробних підприємствах України у 2010-2015 рр., тис. т [1]

Продукція	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	2015 р. до 2010 р.	
					+/-	%
Молоко рідке оброблене	801,0	972,0	1117,0	970,0	169	121,1
Масло вершкове	79,5	94,3	114,0	102,0	22,5	128,3
Сир свіжий неферментований	78,5	83,7	74,7	67,8	-10,7	86,4
Сири жирні	207,0	165,0	130,0	124,0	-83,0	60,0
Йогурт та інші ферментовані чи сквашені молоко та вершки	479,0	522,0	473,0	426,0	-53,0	98,7

вітчизняних молокопереробних підприємств на зовнішній ринок, є низька якість їх сировинної бази та готової продукції, а також повна відсутність державної підтримки [15]. Тільки шляхом підвищення технологічного рівня виробничих процесів, впровадження в достатній кількості науково-технічних розробок та вдосконалення системи управління на молокопереробних підприємствах можна досягти покращення конкурентоспроможності української молочної продукції.

Зміни в попиті споживачів вимагають дотримання виробниками нових вимог щодо якості продуктів харчування, що, своєю чергою, спонукає до впровадження новітніх технологій, розробки нових видів продукції та вдосконалення її наявних видів. Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність» [9] інноваційно активним слід вважати таке підприємство, де розробляються та впроваджуються нові види продукції або ж вдосконалюються наявні продукти, вдосконалюються технологічні процеси, що приводить до збільшення економічного ефекту від даного виробництва. На думку С. В. Мочерного, під інноваційною активністю молочної галузі слід розуміти цілеспрямовану діяльність її підприємств щодо створення, освоєння й виробництва якісно нових видів продукції з використанням у продукуванні нових сучасних предметів праці, що виступають об'єктами інтелектуальної власності (патенти, ліцензії та ін.), сучасних технологій, а також впровадження досконаліших форм організації праці й управління виробництвом. Ним виділено такі основні чинники інноваційної активності: темпи зростання державних витрат на розвиток науки та освіти, раціональна інноваційна політика держави, стимулююча податкова, кредитна та амортизаційна політика [2]. У 2010 р. комітетом з науки та освіти при Верховній Раді України та Інститутом економіки та прогнозування НАН України було розроблено «Стратегічну програму інноваційного

розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів», основними тезами якої стали:

- ✦ досягнення макроекономічної стабільності за сприятливих умов для розвитку підприємництва;
- ✦ модернізація економіки та зменшення розривів у рівнях модернізації підприємств;
- ✦ зростання інноваційності розвитку та зниження розривів між фінансуванням науково-дослідної сфери і технологічними рівнями реального виробництва [13].

Проте через брак фінансування та часто безвідповідальне ставлення управлінського апарату до такого роду наукових розробок ці пропозиції так і залишилися на папері й не були втілені у практичне життя. На жаль, на даний момент жоден з вищеперелічених чинників покращення інноваційної активності в молочної галузі не діє: обсяги державних витрат на розвиток науки і техніки зменшуються з року в рік; не працюють прийняті законодавчі акти стосовно поживлення інноваційної політики в галузі; не функціонують стимулюючі податкові та кредитні важелі, які широко застосовуються в більшості розвинутих країн світу. У результаті коефіцієнт інноваційної активності підприємств галузі наразі має критично низьке значення і становив у 2015 р. 22,1%.

За часів планової економіки відсоток інноваційно активних підприємств у промисловості був на рівні 60–70%. Саме таке його значення мають країни з економікою, що розвивається. З набуттям Україною незалежності відсоток інноваційно активних підприємств почав стрімко зменшуватися: від 30–40% у 90-х роках минулого століття до 20–30% на даний час. Дана закономірність притаманна і для молочної галузі, де кількість інноваційно активних підприємств у 2010 р. становила 61 од., у 2013 р. – 51 од., у 2014 р. – 45 од., а у 2015 р. – 31 одиниць, тобто на 30 підприємств (49,2%) менше (табл. 2).

Таблиця 2

Кількість інноваційно активних молокопереробних підприємств України за типами інновацій у 2010–2015 рр.

Показник	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Відхилення 2015 р. до 2010 р.	
					+/-	%
Кількість підприємств галузі всього, од.	449	467	401	392	-136	-49,3
у т. ч.: – кількість обстежених підприємств, од.	276	224	193	140	-136	-49,3
Кількість інноваційно активних підприємств, всього, од.	61	51	45	31	-30	-49,2
з них: – підприємства, які впроваджували інновації, од.	55	48	40	27	-28	-50,9
у т. ч.: – підприємства, що впроваджували нові види продукції, од.	1	–	1	17	16	у 17,0 разів більше
– підприємства, що впроваджували інноваційні процеси	26	21	13	9	-17	-65,4
з них: маловідходні та ресурсозберігаючі	7	4	5	2	-5	-71,4
Питома вага інноваційно активних підприємств галузі, %	22,1	22,8	23,3	22,1	без змін	–

Джерело: розраховано за [1].

Аналіз динаміки інноваційно активних підприємств вітчизняної молочної галузі у 2010–2015 рр. свідчить про різке зменшення кількості підприємств, які впроваджують інновації. Питома вага в загальному обсязі обстежених суб'єктів господарювання залишається майже без змін і у 2010 р. склала 22,1%, у 2013 р. – 22,8%; у 2014 р. – 23,3%; у 2015 р. – 22,1%. Удвічі зменшилася кількість молочних підприємств, які впроваджували інновації (з 55 од. у 2010 р. до 27 од. у 2015 р., тобто на 28 од. менше) та, зокрема, застосування на виробництві інноваційних процесів (з 26 од. у 2010 р. до 9 од. у 2015 р., тобто на 17 од. менше). Утричі зменшилося число суб'єктів господарювання, які застосовували маловідходні та ресурсозберігаючі технології, що у 2015 р. становило 2 од. проти аналогічного показника 2010 р. – 7 од. Однак на фоні загального зниження показників інноваційної активності галузі спостерігається зростання чисельності підприємств, що впроваджували нові види продукції – від 1 од. у 2010 р. до 17 од. у 2015 р., що зумовлено гострою необхідністю їх диверсифікації та пошуку нових підходів щодо закріплення існуючих позицій на ринку в умовах сучасної економічної кризи.

Інноваційна діяльність підприємств спрямована на створення, освоєння та просування на ринок продуктових, технологічних та організаційно-управлінських нововведень, характеризує стратегічну поведінку виробництва в ринковому середовищі, тобто його готовність до додаткового інноваційного ризику і витрат, спрямованих на науково-технічний розвиток. Динаміку та структуру інноваційних витрат галузі в поточних, порівняних цінах та у валюті показано в *табл. 3*.

Проаналізувавши структуру інноваційних витрат у молокопереробній промисловості держави, з'ясовано, що основна частина витрачених коштів підприємств була використана на придбання машин, обладнання, установок, інших основних засобів (86,7 млн грн, що складає 49,4% структури витрат), а також на внутрішні науково-дослідні розробки (75,9 млн грн, тобто 43,2%

у структурі витрат). Практично не витрачалися кошти на придбання науково-дослідних розробок та інших зовнішніх знань. Враховуючи високі темпи інфляції протягом останніх років та з метою проведення більш точного порівняння, нами визначено показник величини інноваційних витрат у розрахунку на одне інноваційно активне підприємство галузі у млн грн, у порівняних цінах 2010 р. та в доларах США. За даними *табл. 3* видно, що у 2013–2014 рр. спостерігалось значне зростання даної статті витрат, яка у 2010 р. становила 145,6 тис. дол., у 2013 р. – 446,2 тис. дол., а у 2014 р. – 494,2 тис. дол. Політична та економічна криза в державі зумовила значний спад цього показника у 2015 р. до 222,6 тис. дол., тобто на 52,9% менше.

У 2015 р. лише 14 із 392 суб'єктів господарювання займалися впровадженням нових технологічних процесів, з них 2 – введенням у виробництво маловідходних і ресурсозберігаючих технологій, що надзвичайно актуально в сучасних економічних умовах. За аналізований період 85 підприємств впровадили нові інноваційні види продукції та 13 підприємств придбали нові виробничі технології.

На даний час тільки великі, найпотужніші підприємства в країні залучають підготовлених фахівців з впровадження новітніх технологій у молочної промисловості, здійснюють маркетингові заходи, рекламу для просування власної продукції на ринку та займаються розробкою її нових видів. Для середніх та малих підприємств галузі такі напрями діяльності залишаються неможливими через величезні додаткові витрати, з якими вони пов'язані. Дослідження динаміки обсягів фінансування інноваційної діяльності молочних підприємств показано в *табл. 4*.

При дослідженні розподілу обсягів фінансування інноваційної діяльності молочної галузі за їх джерелами виявлено, що основним джерелом даної діяльності з року в рік є власні кошти підприємств, питома вага

Таблиця 3

Аналіз динаміки та структури інноваційних витрат молокопереробної промисловості України у 2010–2015 рр.

Показник	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.		Відхилення 2015 р. до 2010 р., %
				грш. од.	% структури	
Усього, млн грн	70,7	188,0	477,4	175,6	100,0	148,3
<i>у т. ч. за напрямками:</i>						
– внутрішні науково-дослідні розробки	0,1	14,7	11,8	75,9	43,2	у 659,6 разу більше
– придбання машин, обладнання та інших засобів	63,1	159,5	457,3	86,7	49,4	37,4
– інші витрати	7,5	13,8	8,3	13,0	7,4	73,8
<i>Величина інноваційних витрат у розрахунку на одне інноваційно активне підприємство:</i>						
– у млн грн	1,2	3,7	10,6	5,7	–	у 4,9 разу більше
– у порівняних цінах 2010 р., млн грн	1,2	3,5	8,1	3,0	–	у 2,6 разу більше
– у тис. дол.	145,6	446,2	494,2	222,6	–	52,9

Джерело: розраховано за [5].

Розподіл фінансування інноваційної діяльності в молокопереробній промисловості України у 2010–2015 рр.

Показник	2010 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Питома вага кожного джерела у 2015 р., %
Усього:					
– млн грн	70,7	188,0	477,4	175,6	100,0
– млн дол.	8,6	22,7	29,1	6,9	–
<i>Джерела фінансування, млн грн:</i>					
– власні кошти	63,3	148,1	394,1	123,0	70,0
– місцеві бюджети	–	–	–	0,3	0,2
– кредити	7,4	39,9	81,8	52,3	29,8

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України.

яких у 2015 р. становила 70,0%. Зокрема, у 2010 р. із загальної величини інноваційних витрат 70,7 млн грн даний напрям фінансування складав 63,3 млн грн (89,5%), у 2013 р. – 148,1 зі 188,0 млн грн (78,8), у 2014 р. – 394,1 зі 477,4 млн грн (82,3%) та у 2015 р. – 123,0 зі 175,6 млн грн (70,0%). За допомогою надання кредитів інноваційні розробки фінансуються незначними сумами, що у 2010 р. склало 10,5% загального обсягу фінансування (7,4 млн грн), у 2013 р. – 21,2% (39,9 млн грн), у 2014 р. – 17,7% (81,8 млн грн), а у 2015 р. – 29,9% (52,3 млн грн).

На сьогодні інноваційна діяльність в молочній галузі взагалі не підтримується державним бюджетом і позабюджетними фондами, не беруть участь у впровадженні новітніх технологій кошти вітчизняних та іноземних інвесторів. Розширення зовнішніх ринків вітчизняної молочної продукції відбувається досить повільними темпами. На даний час лише 12 зі 140 молочних підприємств України мають сертифікати Європейського Союзу та 18 компаній оформили всю необхідну документацію на експорт молочної продукції до Китаю – найбільшого партнера серед азійських країн [14]. Діючий у більшості розвинутих країн світу механізм державної підтримки наукової та інноваційної діяльності в державі практично відсутній та потребує негайного вирішення.

Ми переконані, що держава на ділі повинна визначати напрями науково-технічної та інноваційної діяльності галузі, що виступає пріоритетною та визначальною складовою економічного зростання. Водночас слід зауважити, що стратегія та механізм державної підтримки наукової сфери нашої країни потребують вдосконалення. Заходи щодо стимулювання науково-технічного прогресу та інноваційної діяльності в харчовій промисловості, передусім, мають передбачати підготовку нормативно-правових документів, які визначатимуть державну політику в даному контексті, забезпечення законодавчо встановлених нормативів бюджетного фінансування науки й науково-технічного прогресу, прискорення розробки заходів, які стимулюватимуть науково-технічну та інноваційну діяльність, сприятимуть використанню науково-технічних досягнень і забезпечать, на їх основі, виробництво нових видів конкурентоспроможної молочної продукції.

ВИСНОВКИ

В умовах євроінтеграції України необхідне визначення пріоритетних завдань науково-технічної та інноваційної державної підтримки молочної галузі. Слід, перш за все, забезпечити реалізацію стратегічного планування державних, регіональних, науково-технічних та інноваційних програм, здійснення підтримки наукових розробок, фінансування проектів малого та середнього бізнесу, сприяння розвитку наукової та інноваційної інфраструктури, покращити інформаційне й кадрове забезпечення науково-технічної та інноваційної діяльності, удосконалення захисного механізму вітчизняних виробників інноваційних молочних продуктів щодо уникнення недобросовісної конкуренції на зовнішньому та внутрішньому ринках і охорони інтелектуальної власності.

У сучасних умовах господарювання без впровадження передових досягнень науки і техніки у виробництво продовольства неможливо забезпечити продовольчу безпеку, підвищувати життєвий рівень населення, нарощувати економічний потенціал країни. Очевидно, що стабільно сильні позиції на ринку можуть забезпечити для себе лише ті підприємства, котрі спрямовують свої інвестиції на виробництво наукоємних видів продукції, що передбачає застосування новітніх досягнень техніки і технологій.

Інноваційна підтримка молочної галузі обов'язково має включати маркетингові дослідження ринків збуту, формування попиту на нові види продукції, пошук і створення інформації щодо конкурентного середовища, пошук партнерів для впровадження та фінансування інноваційних проектів.

Дослідження пріоритетних напрямів розвитку підприємств молочної галузі засвідчило, що подальші ринкові перетворення необхідно сконцентрувати на інноваційно-інвестиційній основі. Враховуючи зміни на зовнішньому ринку, потрібно використовувати досвід країн ЄС з метою наближення системи вітчизняних стандартів до європейських аналогів, що значно посилить конкурентоспроможність української молокопродукції, молочної галузі та підвищить у середньостроковій перспективі рівень продовольчої безпеки нації. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Виробництво основних видів промислової продукції за видами. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. Економічна енциклопедія: у трьох томах. Т. 1/редкол. С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. Київ: Видавничий центр «Академія», 2000. 864 с.
3. **Зубець М. В., Тивончук С. О.** Наукові основи розвитку агропромислового виробництва на інноваційних засадах (теорія, методологія, практика). Київ: Аграрна наука, 2006. 480 с.
4. **Ільчук М. М.** Ефективне функціонування молокопродуктового підкомплексу України. Київ: Нічлава, 2004. 312 с.
5. Індекси споживчих цін до грудня 2010 р. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>
6. Інноваційна діяльність в аграрній сфері: інституціональний аспект: кол. монографія/П. Т. Саблук, О. Г. Шпикуляк, Л. І. Курило та ін. Київ: ННЦ ІАЕ, 2010. 704 с.
7. **Крюкова І. О.** Стратегія інноваційного розвитку пріоритетних галузей аграрного виробництва. *Економіка: реалії часу*. 2013. № 4 (9). С. 133–141.
8. **Покотилова В. І.** Управління інноваційною діяльністю в аграрному виробництві. Київ: ННЦ ІАЕ, 2008. 303 с.
9. Закон України «Про інноваційну діяльність» № 40-15 від 04.07.2002 р. (у редакції від 05.12.2012 р.) URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
10. **Рассоха В. В., Гусак О. М.** Формування інноваційно-інвестиційної політики в аграрній сфері економіки. Київ: ННЦ ІАЕ, 2011. 240 с.
11. Росія заблокувала всі українські сири. URL: ukr.segodnya.ua/economics/enews/560331.html
12. **Силантьєва Н., Маринченко Л.** Інноваційна активність підприємств. *Харчова та переробна промисловість*. 2007. № 7. С. 4–7.
13. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 рр. в умовах глобалізаційних викликів Комітет Верховної Ради України з науки та освіти. URL: kno.rada.gov.ua
14. Украинские производители молочной продукции получили европейские сертификаты. URL: maxpark/community/984/content/4869521/
15. **Черевко Д. Г.** Підвищення конкурентоспроможності молокопереробних підприємств в умовах членства України в СОТ: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.04. Львів: Нац. аграр. ун-т, 2010. 20 с.

REFERENCES

- Cherevko, D. H. "Pidvyshchennia konkurentospromozhnosti molokopererobnykh pidpriemstv v umovakh chlenstva Ukrainy v SOT" [Improving the competitiveness of dairy enterprises in the conditions of Ukraine's membership in WTO]. *Avtoref. dys. ... kand. ekon. nauk: 08.00.04*, 2010.
- Ekonomichna entsyklopediia* [Economic encyclopedia]. Vol. 1. Kyiv: Akademiia, 2000.
- Ilchuk, M. M. *Efektivne funktsionuvannia molokoproduktovoho pidkompleksu Ukrainy* [The effective functioning of molokoproduktov subcomplex of Ukraine]. Kyiv: Nichlava, 2004.
- "Indeksy spozhyvchykh tsin do hrudnia 2010 r." [Consumer price indices for December 2010]. <http://www.ukrstat.gov.ua>
- Kriukova, I. O. "Stratehiia innovatsiinoho rozvytku priorytetnykh haluzei ahrarnoho vyrobnytstva" [The strategy of innovative development of priority sectors of agricultural production]. *Ekonomika: realii chasu*, no. 4 (9) (2013): 133-141.
- [Legal Act of Ukraine] (2002). <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
- Pokotylova, V. I. *Upravlinnia innovatsiinou diialnistiu v ahrarnomu vyrobnytstvi* [Management of innovative activity in the agricultural production]. Kyiv: NNTs IAE, 2008.

Rassokha, V. V., and Husak, O. M. *Formuvannia innovatsiinoinvestytsiinoy polityky v ahrarnii sferi ekonomiky* [Formation of innovative-investment policy in the agrarian sphere of economy]. Kyiv: NNTs IAE, 2011.

"Rosiiia zablokuvala vsi ukraïnski sry" [Russia blocked all Ukrainian cheese]. ukr.segodnya.ua/economics/enews/560331.html

Sabluk, P. T. et al. *Innovatsiina diialnist v ahrarnii sferi: instytutsionalnyi aspekt* [Innovation in the agricultural sector: institutional aspect]. Kyiv: NNTs IAE, 2010.

Sylantieva, N., and Marynchenko, L. "Innovatsiina aktyvnist pidpriemstv" [Innovation activity of enterprises]. *Kharchova ta pererobna promyslovist*, no. 7 (2007): 4-7.

"Stratehiia innovatsiinoho rozvytku Ukrainy na 2010–2020 rr. v umovakh hlobalizatsiinnykh vyklykiv" [The strategy of innovative development of Ukraine for 2010–2020 in conditions of globalization challenges]. kno.rada.gov.ua

"Ukrainskiye proizvoditeli molochnoy produktsii poluchili yevropeyskiye sertifikaty" [Ukrainian producers of dairy products has got European certificates]. maxpark/community/984/content/4869521/

"Vyrobnytstvo osnovnykh vydiv promyslovoi produktsii za vydamy" [Production of main industrial products by types]. <http://www.ukrstat.gov.ua>

Zubets, M. V., and Tyvonchuk, S. O. *Naukovi osnovy rozvytku ahropromyslovoho vyrobnytstva na innovatsiinnykh zasadakh (teoriia, metodolohiia, praktyka)* [Scientific bases of development of agricultural production on the innovative basis (theory, methodology, practice)]. Kyiv: Ahrarna nauka, 2006.